

boeken weten. Van het eerste boek der Maccabeën schrijft Hieronymus ¹⁾, dat hij het in de „Hebreeuwsche“ taal geschreven gevonden heeft, terwijl het tweede boek der Maccabeën oorspronkelijk in het Grieksch was vervaardigd. Van het boek Judith zegt Hieronymus, dat het oorspronkelijk in het Chaldeeuwsch ge-

taal. — Hoe verminkt, hoe ontsierd ook door apocryphe toevoegselen dat evangelie moge geweest zijn, zoo wordt het ons door de berichten dienaangaande bevestigd, — 't geen wij ook wel reeds moesten veronderstellen, — dat de prediking van het Evangelie, in het midden van het volk der Joden ontstaan, (ofschoon door het wonder van het Pinksterfeest in het kleed der talen van alle volken gehuld), niet onmiddellijk na den overgang van die prediking tot de Heidenen, het kleed van de taal der Joden, waarin het evangelie het eerst door den mond des Heeren zelf was uitgegaan, afgeworpen heeft.

Papias reeds, bisschop van Hierapolis, gestorven omtrent het jaar 165, die nog een toehoorder van den apostel Johannes geweest was, verhaalt ons bij Eusebius in diens kerkelijke geschiedenis (Eusebii Pamphili Historiae Ecclesiasticae libri X ed. Schwegler, 1852, pag. 116. — Cfr. W. Weiffenbach, Die Papiasfragmente über Marcus und Matthaeus, Berlin 1878 pag. 6 vv.), dat Mattheus in het Hebreeuwsche dialect of — wat bij het Grieksch spraakgebruik aangaande het woord *διάλεκτος* hier hetzelfde is, — in de Hebreeuwsche taal de uitspraken [des Heeren] opgeschreven heeft, dat echter een iegelijk, naar hij bij machte was, ze vertolkt heeft: *Ματθαῖος μὲν οὖν ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ τὰ λόγια συνεγράψατο, ἡρμηνεύσε δ' αὖτὰ ὡς ἦν δυνατός ἑκαστος*. Het is eene bij de oude kerkleeraars (Irenaeus, Tertullianus, Origenes, Hieronymus enz.) algemeen verspreide overlevering, dat Mattheus in de Hebreeuwsche taal een evangelie geschreven heeft. Om na te sporen, in welke verhouding dit evangelium tot het kanonieke Grieksche evangelie stond, daaraan dacht men niet. (Verg. Meyer-Weiss, Ev. Matth. 1883, pag. 15 vv.) Naar het verhaal van Eusebius V. 40 moet Pantaenus dit Hebreeuwsche evangelie van Mattheus bij de Indiërs (d. w. z. in de zuidelijke streken van Arabië) teruggevonden hebben, aan wier bewoners Bartholomeus het gebracht had. — Hoe het echter ook met dit Hebreeuwsche evangelie van Mattheus moge gesteld geweest zijn; dat er in de latere jaren van het eerste tijdvak van het bestaan der kerk een „Hebreeuwsch“ evangelie geweest is, toonen ons het best de brokstukken, die er van (vertaald) bij de Patres gevonden worden; Hilgenfeld b. v. heeft ze verzameld: *Novum Testamentum extra canonem receptum*, IV. Bij de Nazareners, bij de Ebionieten was dit *εὐαγγέλιον κατὰ Ἑβραίους* in gebruik. Hieronymus heeft het zelfs in het Grieksch en Latijn vertaald, het wel onderscheidende van het evangelie van Mattheus, hetwelk ons overgeleverd is in den kanon van het Nieuwe Testament.

¹⁾ Prologus galeatus.